

ЗАКОНОДАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИРИ ШУМАРСТВА И ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ ЗА ПРИМЕНУ НАТУРА 2000 У СРБИЈИ

ИВАНА ГРУЈИЧИЋ

Извод: У земљама Европске Уније јасно се уочава јачање улоге директиве о заштити природних станишта, дивље флоре и фауне (*European Council Directive 92/43 on the Conservation of Natural Habitats and of wild fauna and flora*) и директиве о заштити дивљих птица (*European Council Directive 79/409 on the conservation of Birds*). Циљ ових директива, које су најважнији законодавни основ за заштиту биолошке разноврсности, је да формирају кохерентну европску еколошку мрежу *Најтура 2000*. Најважнији елементи мреже су станишта угрожених врста (животиња и биљака), специјални биотопи и станишта угрожених птица. Ово је нарочито важно за шуме, шумска станишта, као и шумске врсте које се налазе на више од половине ових станишта. У раду се даје општи приказ европске еколошке мреже *Најтура 2000*, анализа законодавних и институционалних оквира (Владине институције, истраживачко-развојне институције, јавна предузећа и службе, НВО) у области заштите природе и шумарства у Србији, са препорукама за процес успостављања мреже *Најтура 2000*, као и будући кораци у процесу прикључивања ЕУ.

Кључне речи: шумарство, заштита природе, организација, законодавство, еколошка мрежа *Натура 2000*, ЕУ директиве.

LEGISLATIONAL AND INSTITUTIONAL FRAMEWORKS OF FORESTRY AND NATURE CONSERVATION FOR APPLYING OF NATURA 2000 IN SERBIA

Abstract: In the countries of the European Union it is obviously the increasing of the influence of Directive on conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (*European Council Directive 92/43 EEC*) and Directive on the conservation of wild birds (*European Council Directive 79/409 EEC*). The objectives of these Directives which are the most important legal base for biodiversity conservation is to create a coherent European ecological *Natura 2000* network. The crucial elements of network are the habitats of endangered species (animals and plants), special biotopes and the habitats of endangered birds. This is especially important for forests, forests habitats and forest species which are included in over half of all sites. This document gives general overview of *Natura 2000* network, analysis of legislative and institutional frameworks (governmental institutions, scientific-research institutions, public enterprises and services, NGO) in field of nature conservation and forestry in Serbia, with a recommendation for establishment of *Natura 2000* network as well as a future steps in the process of assessing to the EU.

Key words: forestry, nature conservation, organization, legislative, ecological network *Natura 2000*, EU Directives

Ивана Грујичић, дипл.инж. шумарска, ангажована у UN/FAO, последипломац ФОН-а, Београд, Србија.

1. УВОД

Узимајући у обзир чињеницу да се на територији европских држава, стање природних станишта све више погоршава и да је све већи број врста које су озбиљно угрожене, потребно је предузети мере ради њихове заштите и очувања на европском нивоу. Са циљем дугорочног очувања највреднијих еколошких области и опстанка најугроженијих европских биљних и животињских врста, почетком '90-тих година XX. века, креирана је међународна еколошка мрежа *Најтура 2000*.

Најтура 2000 је европска мрежа посебних еколошких области природе, која је дефинисана на основу Директиве Савета Европе 79/409/ЕЕС о очувању дивљих птица¹ (*Council Directive 79/409/EEC on the conservation of Birds*) и Директиве Савета Европе 92/43/ЕЕС о очувању природних станишта дивље флоре и фауне² (*Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of Natural Habitats and of wild fauna and flora*).

Директива о стаништима има за циљ да допринесе заштити биолошке разноврсности путем стварања система за заштиту врста и њихових станишта. Директива предвиђа европску мрежу посебних подручја очувања (*Најтура 2000*), која би “*требало да обезбеди да се врсте и њихова станишта одрже у повољном стању очувања у њиховом природном домену*” (Михајлов, А. 2005). Приликом избора подручја, осим научних, узимају се у обзир и газдински, друштвени и културни захтеви, као и регионалне и локалне карактеристике.

Директива о птицама има за циљ, заштиту свих врста дивљих птица унутар територије ЕУ. Посебан нагласак је на заштиту миграторних врста, која захтева координирано деловање свих европских земаља. Директива се односи на 181 птичју врсту или подврсту и захтева очување довољно пространих и разноликих станишта за њихов опстанак. Државе чланице су обавезне да утврде општи систем заштите птица путем забране убијања, уништавања легала и намерног узнемиравања, неселективног лова, искоришћавања, продаје или комерцијализације већине птичијих врста.

2. КОНЦЕПТ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ НАТУРА 2000

ОСНОВНА идеја мреже *Најтура 2000* је, према Европској Комисији, да се природа “*... не зауставља пред административним границама, иако да, уколико желимо сачувати вишталност и разноврсност нашег природног окружења, морамо ипак да узмемо у обзир и међународне прописе. Успешна заштина природе и њена разноврсност на европском континенту, може се успешно достићи једино на европском нивоу*” (2003).

Подручја *Најтура 2000* су, дакле, еколошке области у којима желимо сачувати и достићи повољне услове за живот птица и других животињских

1 У даљем тексту користиће се колоквијални назив – Директива о птицама (*Birds Directive*)

2 У даљем тексту користиће се колоквијални назив – Директива о стаништима (*Habitats Directive*)

врста, њихових станишта и станишних типова, чије очување је у интересу европске заједнице (2005/б).

Мрежа *Најтура 2000* се састоји из две врсте области,³ и то:

1. Подручја под посебном заштитом⁴ (*Special Protection Areas - SPA*) под окриљем Директиве о птицама, и

2. Посебна подручја очувања⁵ (*Special Areas of Conservation - SAC*) под окриљем Директиве о стаништима.

Оснивање и проширивање мреже *Најтура 2000* је од велике важности у заустављању процеса континуираног нестајања природних врста и биотопа, односно осиромашења природних богатстава. Мрежа *Најтура 2000* омогућава одржавање одређених типова природних станишта и станишта врста или, где је то потребно, враћање у повољан статус очуваности у њиховом природном ареалу. Статус очуваности природног станишта подразумева збир утицаја који делују на природно станиште и његове типичне врсте, што може утицати на његову дугорочну природну дистрибуцију, структуру и функције као и на дугорочни опстанак његових типичних врста унутар територије (1992).

Према члану 1. ДИРЕКТИВЕ о стаништима, статус очуваности природног станишта сматраће се “повољним” када (1992):

- су његов природни ареал и подручја која покрива у том ареалу стабилни или у порасту,
- постоји специфична структура и функције које су потребне за његово дугорочно одржање и има изгледа да ће наставити да постоје у догледној будућности, и када
- је статус очуваности његових типичних врста погодан.

Такође, статус очуваности природног станишта сматраће се “повољним” и када:

- подаци о динамици популације одређене врсте указују да ће се она дугорочно одржати као витални део свог природног станишта,
- природан ареал врсте није смањен, нити је вероватно да ће се смањити у догледној будућности, и када
- постоји, а вероватно ће и даље постојати, довољно велико станиште у којем ће се његове популације дугорочно одржати.

Мрежа *Најтура 2000* омогућава одржавање одређених типова природних станишта и станишта врста или, где је то потребно, враћање у повољан статус очуваности у њиховом природном ареалу (1992).

³ У даљем тексту користиће се колоквијални назив - Директива о стаништима (*Habitats Directive*).

⁴ Извор: <http://europa.eu.int/comm/environment/nature/natura.html>.

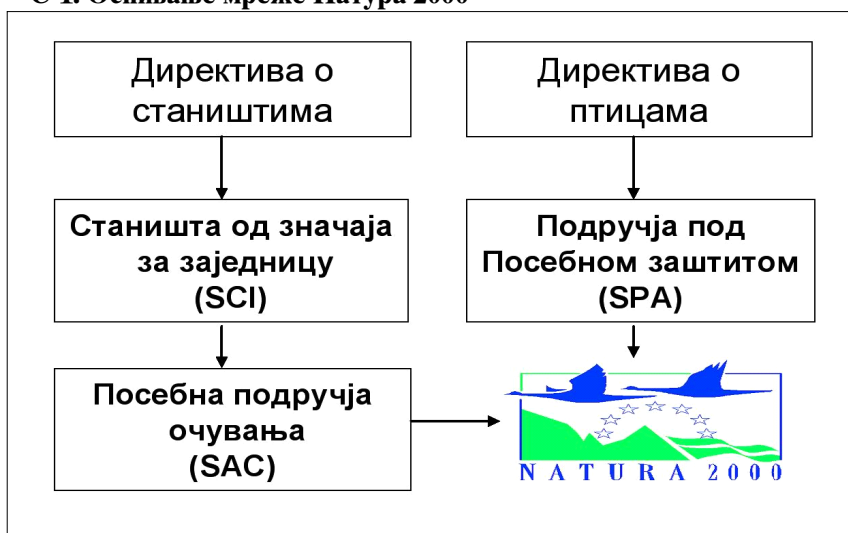
⁵ У даљем тексту користиће се скраћеница енглеског назива ових подручја: *Special Protected Areas - SPA*.

3. ПРОЦЕДУРА ОСНИВАЊА МРЕЖЕ НАТУРА 2000

Посебна подручја очувања именују се у процесу који иницирају државе чланице (слика С-1). Процес оснивања мреже Натура 2000 обухвата следеће основне кораке (2004):

1. Процес иницирају државе чланице/ државе које су кандидати за чланство, које предлажу листу станишта од интереса за заједницу (pSCIs⁶), у складу са листом станишта и врста која се налазе у оквиру Директиве о стаништима.
2. Националне листе pSCIs су, затим, предмет разматрања Комисије ЕУ, која може да предложи још нека станишта која нису уврштена у националну листу са циљем да се осигура побољшање или опстанак извесних врста или станишних типова.
3. Комисија, затим, усваја ову националну листу pSCIs као SCI.
4. Државе чланице морају имплементирати листе (SCI листе) именовањем SAC подручја која су заснована на овој листи.

С-1. Оснивање мреже Натура 2000

ИЗВОР: (2004)

Државе чланице, такође, предлажу и листу станишта дефинисаних као SPA подручја у складу са Директивом о птицама. SPA подручја се имплементирају одмах пошто државе чланице пошаљу листу предложених станишта Комисији. Станишта могу бити именована као SPA и pSCI подручја.

Нове чланице ЕУ су обавезне да предају попис предложених подручја за еколошку мрежу *Натура 2000* са одговарајућом базом података о сваком појединачном подручју.

⁶ *Proposed Site of Community Importance* - Предложена стаништва од значаја за заједницу. У даљем тексту користиће се скраћени енгл. назив ових подручја: *Proposed Site of Community Importance* – pSCI.

4. СТАЊЕ МРЕЖЕ НАТУРА 2000 У ЕУ

Површина ЕУ25 која се налази под *Најтура 2000* износи око 18% њене територије (Ферлин, Ф. и др., 2005).⁷ Заступљеност Подручја под посебном заштитом (SPA) износи 8,3% територије ЕУ, при чему највеће учешће имају Словачка (25,2%) и Словенија (23%), а најмање Кипар (1,2%). Код ПОДРУЧЈА од значаја за заједницу (SCI⁸), која чине више од 13% укупне територије ЕУ,⁹ Словенија је на првом месту са 31,4%, док најмању заступљеност има Литванија са 2,1% (табела Т-1).

Од усвајања директиве о птицама 1979. године па до данас, чланице ЕУ су дефинисале 4.169 SPA подручја¹⁰ укупне површине веће од 381.652 km². Број терестричних површина класификоване као SPA подручја варирају у земљама ЕУ, од 2 подручја која су дефинисана на Кипру, па до 500 колико је дефинисано у Италији. Ове разлике су резултат различитог степена имплементације директиве, различитих стратегија у дефинисању граница станишта као и разлика у разноврсности птица појединих чланица ЕУ. Величина SPA подручја у ЕУ варира од 1 ха, па до преко 1.000.000 ха, при чему су већина (70%) површина између 100 ха и 10.000 ха (2005/а).

Т – 1. Процентуална заступљеност SCI и SPA површина у државама ЕУ

ДРЖАВА	SCI (%)	SPA (%)	ДРЖАВА	SCI (%)	SPA (%)
Аустрија	10.6	11.1	Литванија	2.1	5.5
Белгија	10.0	9.7	Луксембург	14.8	5.4
Чешка	9.2	8.8	Мађарска	14.0	12.2
Данска	7.0	6.4	Малта	12.5	2.4
Естонија	15.9	12.5	Немачка	7.0	6.4
Француска	6.8	2.2	Пољска	3.7	7.8
Финска	12.7	6.8	Португал	17.4	10.1
Грчка	16.4	10.1	Словачка	11.8	25.2
Холандија	9.5	12.5	Словенија	31.4	23.0
Италија	13.9	8.1	Шпанија	22.6	16.5
Ирска	10.2	2.9	Шведска	13.6	6.2
Кипар	5.0	1.2	Велика Британија	6.5	5.8
Летонија	11.0	9.6	ЕУ 25	11.6	8.3

Извор: (2005/а)

Директива о стаништима наводи око 200 животињских и 500 биљних врста чија станишта захтевају заштиту. Осим тога, заштићено је и око 200 угрожених

7. Површина територије под *Најтура 2000* у ЕУ15 износила је 18%..

8. *Site of Community Importance* – Станишта од значаја за заједницу, су подручја која ће касније бити именована као посебна подручја очувања (SAC). У даљем тексту користиће се скраћени енгл. назив ових подручја: *Site of Community Importance* - SCI.

9. Извор: www.cro-nen.hr

10. Терестричних и морских

станишних типова. Чланице ЕУ дефинисале су чак 19.516 SCI подручја укупне површине од 522.956 km². Највећи број издвојених SCI подручја (Крајчић, Д. и др., 2006) налази се у Немачкој (4.596) а најмањи на Малти (23).

Од укупног броја станишта у оквиру мреже *Натура 2000* око 2/3 именованих станишта се налази у оквиру шума, или има неки од шумских елемената (2003), иако то чини само мали део од укупне површине шума у ЕУ.

5. ПОЛИТИЧКИ И ЗАКОНОДАВНИ ОКВИРИ НАТУРА 2000 У СРБИЈИ

Прихватајући читав спектар глобалних и регионалних међународних обавеза о одрживом коришћењу, развоју и унапређењу шумских екосистема, као и животне средине у целини, у нацрту Стратегије развоја шумарства Србије је наведено да: *“унапређење концепција издвајања, заштите и ујрављања заштићеним природним добрима, као једно од стравителних одређења политике заштите природе Србије, захтева своју јуну пројектну, економску, правну и развојну валоризацију”* (2005/в).

Област заштите природе у Србији је законодавно регулисана непосредно, са више закона,¹¹ односно подзаконских аката,¹² и посредно, са одредбама појединим законских аката.

Србија је, такође, потписник многих међународних прописа и докумената који се баве очувањем и унапређењем животне средине и директно, или индиректно утичу на развој сектора шумарства. Ипак, у области заштите животне средине и заштите природе предстоји усаглашавање великог броја прописа који треба да буду ратификовани или имплементирани у национално законодавство. У циљу заштите природе, последњих деценија је у ЕУ развијено више међународних прописа и инструмената.

У процесу хармонизације међународних обавеза са прописима ЕУ, за сектор шумарства су значајне (Нонић, Д. и др., 2006):

- Конвенција о заштити европских дивљих врста и њихових природних станишта;¹³
- Конвенција о заштити миграторних врста дивљих животиња¹⁴;

11. Закон о шумама из 1991., Закон о заштити животне средине из 2004., Закон о заштити природе из 1991., Закон о ловству из 1993., Закон о водама из 1991., Закон о пољопривредном земљишту из 1992, Закон о националним парковима из 1993., Закон о стравителској процени утицаја на животну средину из 2004., Закон о процени утицаја на животну средину 2004. итд.

12. Уредбе о заштити одређених резерва природе, специјалних резерва природе, паркова природе, предела изузетних одлика, стаменика природе, као и Наредбе о успановљавању ловишта за поједине врсте риба, о забрани сакупљања појединих заштићених врста на одређеним подручјима Србије, итд.

13. Конвенција о заштити европских дивљих врста и њихових природних станишта - Бернска конвенција (*Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats – Bern’s convention*).

14. Конвенција о заштити миграторних врста дивљих животиња - Бонска конвенција (*Convention on protection of migratory species of wild animals – Bonn’s convention*).

- Директива Савета Европе о очувању дивљих птица;
- Директива Савета Европе о очувању природних станишта и станишта дивље флоре и фауне.

Доношењем *Директиве о птицама* и *Директиве о стаништима* обезбеђује се законодавни оквир за успостављање европске мреже заштићених подручја *Натура 2000*. На основу правног уређења ЕУ, ове директиве се не употребљавају непосредно, већ се њихови циљеви имплементирају у одговарајућа национална законодавства.

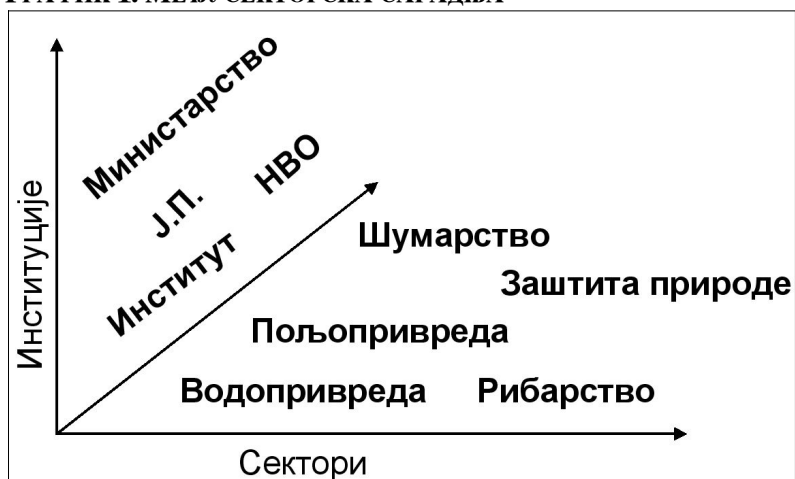
6. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИРИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАТУРА 2000

Покретање пројекта ЕУ *Натура 2000*, представља велики изазов за шумарство и заштиту природе у Србији. За његову успешну реализацију, требало би претходно решити нека битна питања (Нонић, Д. и др., 2006), као што су:

- хармонизација националног законодавства са међународним прописима;
- имплементација међународних прописа у национално законодавство;
- успостављање одговарајућих институционалних оквира, организационих структура, надлежности итд.

Дефинисање најзначајнијих области (сектора) и нивоа организације у везани за *Натура, 2000* свакако је основа од које треба кренути у дефинисању потенцијално укључених институција. Најважнији сектори, када је у питању еколошка мрежа *Натура 2000* су: шумарство, пољопривреда, заштита природе, водопривреда и рибарство (График 1).

ГРАФИК 1. МЕБУСЕКТОРСКА САРАДЊА

Извор: Нонић и др., 2006

Поред ових сектора, који ће свакако имати најзначајнију улогу, јер се у оквиру њих налази и највећи број података потребних за идентификацију и издавање подручја *Натура 2000*, значајну улогу ће имати и сектори ру-

дарства, енергетике, индустрије, транспорта, телекомуникација, туризма итд. Прецизно дефинисање свих интересних група које могу имати директни утицај, мора се обављати постепено и по појединим секторима, при чему, наравно, треба водити рачуна и о дефинисању осталих индиректно повезаних институција или појединаца.

Једно од најважнијих питања које би се морало решити на почетку, је и успостављање одговарајућих институционалних оквира пројекта, односно:

- укључивање свих релевантних и заинтересованих институција;
- временски оквири (фазе) укључивања појединих интересних група, као и
- потреба оснивања нових институција које би биле одговорне за имплементацију пројекта.

Према Д. Нонићу, институционални аспект шумарства може да се посматра кроз неколико међусобно повезаних организационих структура, као што су државна администрација, газдовање државним и приватним шумама, образовање и истраживање, невладине организације, итд. Као институције које би могле бити значајне за имплементацију пројекта еколошке мреже *Најшуре 2000*, са аспекта шумарства идентификоване су следеће (Нонић, Д. и др., 2006):

а) На нивоу Државне администрације:

- Министарство науке и заштите животне средине (Управа за заштиту животне средине, Агенција за заштиту животне средине);
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (Управа за шуме);

Пресудни утицај на реализацију овог пројекта имаће управо међусобна сарадња наведених институција, а постојећи проблеми који су уочени свакако, морају се превазићи. То значи, да се мора успоставити знатно виши степен активне комуникације, разумевања, и размене података у оквиру решавања заједничких проблема, што је већ постојало у претходном заједничком министарству.¹⁵

Као посебно значајна државна стручна институција (на републичком и покрајинском нивоу), издваја се *Завод за заштитију природе РЕПУБЛИКЕ Србије*. Завод обавља делатност заштите и унапређења природне баштине Србије, њене биолошке и геолошке разноврсности која се остварује проглашењем националних паркова, паркова природе, резервата природе, предела изузетних одлика, споменика природе и природних реткости.

Одговорност за успостављање еколошке мреже *Најшуре 2000*, од стране Владе Републике Србије, највероватније могла би се дефинисати између Управе за заштиту животне средине и Завода за заштиту природе.

б) На нивоу Јавних предузећа:

- Јавно предузеће за газдовање државним шумама “Србијашуме” – Београд;
- Јавно предузеће за газдовање државним шумама “Војводинашуме” – Нови Сад;

15. На републичком нивоу надлежности у погледу шумарства и животне средине биле су до почетка 2004. године, обједињене у оквиру Министарства за заштитију природних богатства и животне средине.

- 5 Јавних предузећа националних паркова (*Ђердај, Тара, Шар-планина, Копаоник, Фрушка Гора*);

- Јавно предузеће “Бели извор”

Наведена јавна предузећа ће, неоспорно, бити укључена у овај процес, јер се већина заштићених природних добара налази под њиховом надлежношћу и старатељством. То поткрепљује и чињеница да су у појединим земљама ЕУ, управо постојећа заштићена природна добра, била подручја која су прво дефинисана као подручја *Натюра 2000*.

ц) На нивоу Научно-истраживачких институција:

- Институт за шумарство – Београд;
- Институт за низијско шумарство и животну средину – Нови Сад;
- Шумарски факултет Универзитета у Београду;
- Биолошки факултет Универзитета у Београду;
- Природњачки музеј – Београд.

Поред наведених институција, постоје још неки истраживачки институти и заводи у области заштите животне средине, чији би експерти, као и подаци којима ове институције располажу, могли имати значајну улогу у дефинисању заштићених врста и станишних типова.

д) На нивоу Невладиних организација и комора:

- НВО у области заштите животне средине (међународне, регионалне и локалне¹⁶);
- НВО у области шумарства (Ловачки савез Србије, Покрет горана, Привредне коморе);
- Удружења приватних шумовласника (на локалном нивоу).

Поред државних институција у области шумарства и животне средине, у периоду транзиције у Србији је дошло и до развоја и јачања невладиних организација (НВО), чији су рад и деловање значајно афирмисали утицај приватног сектора и допринели унапређењу његове организације.

Активности НВО представљају и једну од основних квалитативних разлика у односу на организацију шумарства и животне средине у претходном периоду и потврду неопходности даљег јачања недржавног сектора у овим областима.

Први корак у конкретној изради мреже *Натюра 2000* био би институционално јачање капацитета, односно обука надлежних за заштиту природе у области законодавства ЕУ, обавеза везаних за *Натура 2000* и израду еколошке мреже.

Посебан део обуке односио би се на представљање заштите природе и концепта еколошке мреже широј јавности и појединим интересним групама, а нарочито локалном становништву које живи на неком од подручја еколошке мреже.

Почетне фазе пројекта укључују научну процену угрожености и распрострањености врста и станишта на националном нивоу (оних која су наведена у Прилозима директива и сматрају се угроженим или осетљивим на читавом подручју Европе), као и прикупљање постојећих података о

¹⁶ Међународне - IUCN; Регионалне - Центар за животној средину (REC); Међународни научни форум “Дунав -река сарадње “ и локалне - Еколибри, Екофорум, Друштво еколога Србије и друге.

одабраним угроженим врстама и стаништима, који ће чинити основу за конструкцију еколошке мреже. То би, такође, подразумевало израду ГИС карата (карте распрострањења) за кључне врсте.

Подаци би се уносили у ЕУ базу података *Најтура 2000*, што би подразумевало и израду одговарајућег рачунарског програма (softwera) за еколошку мрежу на националном нивоу, који би био темељ за израду карте националне еколошке мреже.

Паралелно с осталим активностима, требало би да се ради и на едукацији и подизању нивоа јавне свести, развојем мреже сарадника, укључених у прикупљање података о врстама и стаништима. Оваква мрежа представља темељ за мониторинг биолошке разноврсности. У оквиру пројекта би се израђивала методологија (протокол) за укључивање различитих група сарадника у прикупљању података, при чему осим стручњака, велику улогу могу имати невладине организације, школе и друге групе заинтересованих учесника.

7. ЗАКЉУЧАК

Један од најзначајнијих параметара будућег развоја земаља југоисточне Европе, у оквиру процеса прикључивања Европској Унији, је заштита и очување природе.

Мрежа *Најтура 2000*, може бити изазов за земље које су заинтересоване за приступ ЕУ, нарочито, за оне које имају доста очуваних шума, предела и европски значајних природних станишта и врста. Због тога је веома важно да ове земље на време испуне захтеве ЕУ на том пољу, односно, да креирају еколошку мрежу *Најтура 2000* на својој територији.

Неопходне кораке, требало би предузети још на почетку процеса придруживања, јер се тиме могу спречити непотребни природни губици и каснији евентуални конфликти. Ово се, пре свега, односи на стварање општих предуслова за оснивање мреже *Најтура 2000*, односно постојање политичких услова и верификација међународно утврђених обавеза потребних за њено успостављање.

Ефикасна и активна сарадња са другим секторима, и активно укључивање свих заинтересованих страна (државних установа, локалних и регионалних власти, стручних установа, невладиних организације, као и појединачна, односно власника или корисника, од почетка или у евентуалним каснијим фазама имплементације), може бити једно од најефикаснијих средстава у реализацији овог процеса.

Поред дефинисања законских и институционалних оквира, кључне елементе успостављања еколошке мреже *Најтура 2000*, представља и дефинисање субјеката који су одговорни за управљање подручјима *Најтура 2000*, идентификација иницијатора процеса (надлежно Министарство, Завод за заштиту природе или нека друга институција), организационих структура, дефинисање интересних група, одговорности и функција појединих институција (саветодавна функција, израда и одобравање планова, стручне експертизе, итд.), као и потреба за оснивањем нових институција, имплементација планова управљања итд.

Једно од најважнијих питања представља и међусекторска (вертикална и хоризонтална) сарадња. У погледу међусобне сарадње институција, пресудна је вертикална повезаност, од институција државне администрације (надлежних Министарстава и Управа) и стручних институција (Завод за заштиту природе), преко Јавних предузећа, научно-истраживачких институција, па све до локалних организација. Хоризонтална повезаност, односно сарадња релевантних сектора (шумарство, пољопривреда, заштита природе, рибарство итд.), доприноси бољој имплементацији пројекта.

У самој реализацији еколошке мреже, пре свега, су значајна “техничка” питања везана за идентификацију *Најшуре 2000* врста и станишних типова, дефинисање националне листе *Најшуре 2000* врста и станишних типова, критеријума и метода идентификовања и селектовања подручја за мрежу *Најшуре 2000*, обележавање таквих подручја, идентификацију расположивих података, начина прикупљања, анализу и верификацију прикупљених података (од различитих институција), мониторинг, оснивање јединствене базе података, итд.

Покретањем пројекта *Најшуре 2000*, могли би бити решени и неки од проблема заштите природе и шумарства (нпр. сукоб интереса, међусекторска сарадња, информисаност и др.). Такође, *Најшуре 2000* индиректно придаје већи јавни значај шумарству, него што је то данас случај, интегрисањем мера очувања шума за подручја *Најшуре 2000*, и постављањем нових циљева и изазова за шумарску професију, пре свега, јавном шумарском сектору и истраживањима у шумарству. Имајући у виду да је и у Србији присутно опредељење ка европским интеграцијама, ова тема ће, свакако, бити веома актуелна у наредном периоду.

Најшуре 2000 са собом доноси велике изазове, бројна питања, претпоставке, дилеме, али исто тако и могућност да се, користећи сва позитивна искуства земаља ЕУ и могућности међусобне сарадње које нам стоје на располагању, благовремено предузму кораци у циљу заштите и очувања значајних природних реткости и врста.

ЛИТЕРАТУРА

- (2005/a): *A data overview of the network of Special Protected Areas in EU25*. A working paper from the European Topic Center on Biological Diversity, ETC/BD.
- (1992): *Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the Conservation of Natural Habitats and of Wild Fauna and Flora*. Official Journal of the European Communities, No. L 206, European Commission, Environment DG.
- Ferlin F., Golob A., Habič Š. (2005): *Some principles for successful forest conservation management and forestry experience in establishing the Natura 2000 network*. Proceedings of the 7th International IUFRO Symposium on “Legal Aspects of European Forest Sustainable Development”, Zlatibor Mt. (17-29).
- (2004): *Habitats Directive and Natura 2000*, FERN/TRN Briefing Note.
- Крајчић Д., Грујичић И., Нонић Д. (2006): *Процес усјосјављања и организовања европске еколошке мреже Најшуре 2000*; Зборник радова Међународне научне конференције “Газдовање шумским екосистемима националних паркова и других заштићених подручја”, Тјентиште-Јахорина, Босна и Херцеговина (517-524).

- Михајлов, А. (2005): *Одрживи развој и животи́на средина ка Европи у 95+ корака*. Привредна комора Србије и “Амбасадори животне средине”, Београд 2005 (57-58).
- (2003): *Natura 2000 and forests - Challenges and opportunities (interpretation guide)*. European Commission, Environment Directorate General, Brussel. (100 pp.).
- (2005/6): *Natura 2000 v Sloveniji – Ljude z naravo, narava za ljudi*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- Ноњић Д., Грујић И., Крајчић Д. (2006): *Заштити́та природе и шумарстиво у процесу пристојања ЕУ: оквири за примену Најтура 2000 у Србији*; Зборник радова Међународне научне конференције “Газдовање шумским екосистемима националних паркова и других заштићених подручја”, Тјентиште-Јахорина, Босна и Херцеговина (525-531).
- (2005/6): *Стратегија развоја шумарстива Србије, нацрт*. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Република Србија, Београд (www.forestryprojectserbia.org).

LEGISLATIONAL AND INSTITUTIONAL FRAMEWORKS OF FORESTRY AND NATURE CONSERVATION FOR APPLYING OF NATURA 2000 IN SERBIA

Ivana Grujić

Summary

One of the most important parameters for the future development of south-east European countries within the process of accession to the European Union is protection and conservation of nature.

Natura 2000 network could be a challenge for the countries which are interested in accession to the EU, especially the countries with substantial areas covered with good preserved forests, landscapes and important European species and habitats.

It is of great importance to undertake the essential steps at the beginning of the accession, since some eventual unnecessary conflicts and natural losses in later stage could be prevented. First of all, this is related with a creating of general postulates for creating of *Natura 2000* network, e.g. existence of political conditions and verification of international provisions needed for its establishing.

Effective and active cooperation among sectors, active involvement of all stakeholders (state offices, local and regional authorities professional institutes, NGOs, as well as individuals, owners or users, from the beginning or in some latter phases of implementation), could be one of the most effective instruments in realization of this process.

Beside definition of legislative and institutional framework, one of key elements in establishment of ecological *Natura 2000* network will be definition of subjects responsible for management of *Natura 2000* areas, identification of initiators (relevant Ministry, Institute for Nature Conservation or some other institution) and organizational structures, definition of stakeholders, responsibilities and the functions of some institutions (advisory function, plan creation and approval, professional expertise, etc.), as well as need for establishment of new institutions, implementation of management plans, etc.

One of the crucial questions will be intersectional (vertical and horizontal) cooperation. In regard to cooperation between the institutions, vertical relation will be crucial, starting with state administration (relevant Ministries and Directorate) and professional institutions (Institute for nature conservation), than Public enterprises, scientific-research institutions, up to do local organizations. Horizontal correlation, namely cooperation within sectors (forestry, agriculture, nature conservation, fishery, etc.), will contribute to a better project implementation.

During the realization of ecological *Natura 2000* network, very important questions will be addressed to the “technical” issues related with identification of *Natura 2000* species and habitats types, identification of available data, the manner of data collection, analyses and verification (collected from different institutions), criteria’s and methods of identification and selection *Natura 2000* areas, areas notation, monitoring, establishment of unique database, etc.

Starting of *Natura 2000* project, some of the nature conservation and forestry’s problems could be solved (e.g. conflicts, intersectional cooperation, ect.). *Natura 2000* brings huge challenges, numerous questions, pre-suppositions, dilemmas, as well as possibilities to, using of all positives EU countries experiences and possible disposal cooperation, take steps in advance for protection and conservation of important natural rarity and species.